

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 418/2015 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen alaikäisen turvapaikanhakijan iänmäärityksestä ja ohjaamisesta vastaanottokeskukseen

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Li Anderssonin /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 418/2015 vp:

Mitä ministeriö aikoo tehdä Maahanmuuttoviraston ohjeistuksen uudistamiseksi tai peruuttamiseksi niin, että se takaa alaikäisten turvapaikanhakijoiden oikeudet ja lapsen edun turvaamisen kaikilta osin,

aikooko ministeriö selvittää sellaisten iänmäärityskeinojen käyttöönoton, jotka eivät perustu epävarmoihin lääketieteellisiin selvityksiin ja

jos aikoo, niin millä aikataululla edellä mainitut asiat tapahtuvat?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Maahanmuuttoviraston 9.12.2015 antaman alaikäiseksi ilmoittautuneen aikuiselta vaikuttavan turvapaikanhakijan ohjaamista vastaanottokeskukseen koskevan ohjeen mukaan ikänsä alle 18 vuodeksi ilmoittanut turvapaikanhakija voidaan kahden virkamiehen yhtäläisen arvion perusteella majoittaa aikuisille tarkoitettuun vastaanottokeskukseen. Arvioivat virkamiehet voivat olla voivat poliisiin ja/tai Maahanmuuttoviraston virkamiehiä tai vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijöitä tai johtaja. Mahdollisuuksien mukaan nämä voivat olla henkilöitä, joilla on kokemusta eri etnisten ryhmien aikuisten, nuorten ja lasten kohtaamisesta ja jotka omaavat siten vertailupohjaa arvioonsa.

Ohjeen mukaan arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös muihin kuin henkilön fyysiseen kehittyneisyyteen. Erityisen tärkeää on huomioida henkilön tosiasiallinen toimintakyky: toimii-ko hän itsenäisesti ja aloitteellisesti vai nojautuuko hän muihin henkilöihin asioidessaan ja tarvitseeko aikuisen henkilön tukea. Jos henkilö vaikuttaa selvästi aikuiselta, häntä käsitellään vastaanotossa ja majoituksessa aikuisena, kunnes on perusteita arvioida asia toisin. On myös turvallisuusasia, ettei alaikäisten joukossa pidetä majoitettuna täysi-ikäisiä henkilöitä. Aikuiseksi arvioiminen vastaanottokeskukseen sijoittamistarkoitusta varten ei tarkoita vielä ulkomaalaislain mukaista henkilön iän määrittämistä turvapaikkahakemuksen käsittelyä tai ratkaisemista varten.

Mikäli alaikäisyksikköön on sijoitettu turvapaikanhakija, joka myöhemmin edellä mainittujen seikkojen perusteella arvioidaan aikuiseksi, hänet siirretään aikuisten vastaanottokeskukseen. Iän arvioi vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijä ja toinen vastaanottokeskuksen henkilökun-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 418/2015 vp

taan kuuluva, esimerkiksi keskuksen johtaja tai sosiaalityöntekijä ja poliisi. Jos henkilölle on määrätty edustaja, häntä kuullaan turvapaikanhakijan lisäksi asiassa.

Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus, jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen iästään antamiensa tietojen luotettavuutta. Tutkimuksen tekeminen edellyttää, että tutkittava on antanut tietoon ja vapaaseen tahtoon perustuvan kirjallisen suostumuksensa siihen. Lisäksi edellytetään hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kirjallista suostumusta. Lisäksi ulkomaalaislain 6 §:n mukaan päätöksenteossa, joka koskee kahdeksaatoista vuotta nuorempaa lasta, on erityistä huomiota kiinnitettävä lapsen etuun sekä hänen kehityksensä ja terveytensä liittyviin seikkoihin.

Iän selvittämistä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 240/2009 vp) todetaan, ettei Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutetun toimiston (UNHCR) ohjeistuksissa vuosilta 1994 ja 1997 suljeta pois mahdollisuutta selvittää alaikäisen hakijan ikää lääketieteellisesti. UNHCR:n mukaan iän selvittämisessä tulisi huomioida fyysisen olemuksen lisäksi hakijoiden psykologinen kypsyys, ja yksilön kehitystason ja haavoittuvan aseman tulisi ensisijaisesti ohjata hakijoiden kohtelua. Hallituksen esityksessä edellytetään, että hakijan ikää selvitetään ensisijaisesti asiakirjojen ja rekistereiden sekä hakijan kuulemisen avulla. Lähtökohtana pidetään hakijan ilmoittamaa ikää, jollei hakijan iästä ole luotettavaa näyttöä tai jollei muutoin ole aivan ilmeistä, että hakijan todellinen ikä ei voi olla sama kuin hänen ilmoittamansa ikä. Jos iän selvittäminen ei näillä keinoin ole mahdollista, voi oikeuslääketieteellisen ikätutkimuksen tekeminen olla tarpeen. Lisäksi hallituksen esityksessä todetaan, ettei oikeuslääketieteellinen tutkimus anna täsmällistä tietoa hakijan iästä, jolloin viranomaisen tulee ottaa tämä huomioon päätöstä tehdessään ja ratkaista asia epäselvässä tapauksessa hakijan eduksi.

Myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/32/EU kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä (turvapaikkamenettelydirektiivi) 25 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat käyttää lääkärintarkastuksia määrittääkseen ilman huoltajaa olevien alaikäisten iän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkinnan yhteydessä, jos jäsenvaltioilla on yleisten lausumien tai muiden merkityksellisten seikkojen perusteella epäilyksiä hakijan iästä. Jos jäsenvaltioilla on tämän jälkeen edelleen epäilyksiä hakijan iästä, niiden on oletettava, että hakija on alaikäinen.

Maahanmuuttovirasto tarkastelee parhaillaan antamaansa ohjetta alaikäiseksi ilmoittautuneen aikuiselta vaikuttavan turvapaikan ohjaamisesta vastaanottokeskukseen ja on tekemässä siihen tarpeelliseksi katsomiaan muutoksia. Myös edustajan asemaan kiinnitetään tässä yhteydessä huomiota. Ulkomaalaislakiin iän selvittämiseen liittyvät säännökset on sisällytetty sangen hiljattain eikä sisäministeriöllä ole aikomusta muuttaa lainsäädäntöä tältä osin. On huomattava, että muutkaan kuin lääketieteelliset menetelmät eivät anna täsmällistä vastausta iänmääritykseen.

Helsingissä 15.2.2016

Sisäministeri Petteri Orpo